

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 005.21:[330.341.1:005.8:711.4

Олександр Бабич

аспірант ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ РОЗВИТКУ МАЛИХ МІСТ

В статті проаналізовані особливості формування системи стратегічного управління розвитком малих міст на основі виокремлення специфічних принципів розробки та реалізації інноваційних проектів. Визначено сутність поняття «інноваційний проект», виділено класифікаційні ознаки, етапи створення і реалізації інноваційного проекту для забезпечення соціально-економічного зростання малих міст в умовах територіальної реформи. Здійснено практичний аналіз реалізації інноваційно-інвестиційних проектів у сфері енергозбереження. Запропоновані напрями ефективного використання ресурсного потенціалу міст для здійснення стратегічного управління інноваційними процесами.

Ключові слова: інновація, інноваційний проект, інвестиційний проект, інноваційний процес, стратегічне управління, розвиток малих міст.

Olexandr Babich

PhD student of ORIPA NAPA under the President of Ukraine

FEATURES OF STRATEGIC MANAGEMENT OF INNOVATIVE PROJECTS FOR THE DEVELOPMENT OF SMALL CITIES

In the article the analysed problems of development of small cities and ways of their overcoming. The Small cities are the most vulnerable category of administrative-territorial units and management their development requires from organs power of the self-weighted going near a management taking into account their features. The most sharp problems of development of small cities are certain in the spheres of financial resources, improvement of business and bringing in of investments, development of agriculture, transport, travelling economy and connection, education, medical service, housing and communal services and other spheres. Reasonably, that an initial moment for a strategic management innovative development of cities, forming of innovative strategies, their aims, structure and volume of further researches a concept «innovative project» is.

Next determination is set forth : a «innovative project is an object of the real investing set to realization with the aim of introduction of achievements of scientific and technical progress in the economic or social sphere of development of city on the basis of estimation of technical-economic and financial information, that characterizes clearly and clear basic setting of innovative project. To the basic elements of innovative project it is taken an author: aims and tasks to development of cities that represent the basic setting of project are simply set forth; a complex of project events is in relation to the decision of innovative problem and realization of the put aims; organization of implementation of project events, id est binding of them to the resources and performers for the achievement of aims of project in a limit period of time and within the framework of the set cost and quality; the basic indexes of project (from having a special purpose - from a project on the whole, to partial - from separate tasks, themes, stages, events, performers), including indexes that characterize his efficiency. On the example of city of Goal Pier is educed problems and the prospects of development of small cities and essence of principles on the base of that it is necessary to form the mechanism of management territorial development are considered. Importance of economic mechanisms of perspective development of small cities, that grow due to the increase of role of organs of local self-government in connection with a transmission in the regions of many functions and plenary powers from a management socio-economic development that also exposes imperfection of legal base for the acceptance of effective administrative decisions, is certain.

Drawn conclusion that taking into account a necessity and practical meaningfulness of revival of small cities in the conditions of decentralization an important value has creation of power local organs and by the state of principles for the effective use of resource potential of cities and realization of strategic management innovative processes. By priority directions here must be: realization of co-ordination of the programs of development of system competitive structures within the framework of forming of long-term innovative-investment politics; realization of modernisation of production capacities that form basic territorial innovative potential of city; conditioning is for the speed-up economy growing due to realization of innovative projects in all socio-economic spheres, that are based on application of innovative technologies and systems; forming of favourable innovative-investment environment is for the effective use of results of scientific research-and-developments; renewal and expansion are on qualitatively new basis of existent productive potential and strictly specialized enterprises.

Key words: energy efficiency, energy efficiency management, state regulation of energy efficiency, state regulation mechanism of energy efficiency.

© Бабич О. В., 2019.

Постановка проблеми

В ринкових умовах стратегічне управління та інноваційне проектування є важливими елементами системи організації соціально-економічних відносин, процесом, який є основою для розробки та реалізації інноваційно-інвестиційних стратегій розвитку територій. Однак державна підтримка інноваційного розвитку саме малих міст поки не реалізується в Україні повною мірою. Проте, за допомогою механізмів впровадження інноваційних проектів держава може забезпечити соціально-економічне зростання та конкурентоспроможність малих міст у сучасних умовах децентралізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

теоретичному та прикладному аспекті проблеми інноваційного розвитку досліджені у працях таких вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких можна визначити А.Бондаренко, А. Бузні, С. Богачова, В. Василенка, А. Гайдучього, А. Гречан, М. Гусакова, Л. Гришину, А. Гальчинського, В.Геєця, М. Долішного, М.Денисенка, М. Дем'яненко, Я. Жаліло, Н. Комкор, О. Лапко, В. Семиноженка, Н. Плішевського, Ю. Стадницького, Д. Стеченка, С. Телешун, В. Шеремет, О. Шестопал, М. Шпак, Р. Фатхутдінова, Л. Федулова, Л. Яценко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Незважаючи на велику кількість праць на сьогодні недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного аналізу проблем управління інноваційними проектами в умовах територіальної реформи та соціально-економічних трансформацій.

Постановка завдання. Метою статті є формування теоретичних та практичних рекомендацій щодо необхідності впровадження й реалізації інноваційних проектів для ефективності управлінських рішень як необхідної складової забезпечення сталого розвитку малих міст.

Вклад основного матеріалу

Обов'язковою умовою стратегічного управління розвитком малих міст мають стати виокремлення специфічних принципів розробки та реалізації інноваційних планів (проектів). Враховуючи досвід розвинутих міст держав європейського співтовариства для цього необхідні:

- по-перше, систематична взаємодія органів міського самоврядування з представниками бізнесу та мешканцями міста, громадськими організаціями, науковими закладами й підприємствами, а також здійснення безперервного пошуку інновацій, суспільної злагоди та позитивних ефектів від їх залучення до прийняття рішень;
- по-друге, врахування інтересів, суспільно визнаних цілей та інноваційних напрямів органами міського самоврядування;
- по-третє, своєчасне коригування цілей і напрямів інноваційного розвитку малого міста, гнучка трансформація інноваційно-інвестиційних стратегій в конкретні програми і поточні плани заходів задля досягнення соціально-економічного розвитку.

Одним із основних завдань на сьогодні є створення передумов для розширення сприйнятливості орга-

нів державної влади та місцевого самоврядування до інновацій, формування сприятливого інноваційного середовища всередині них [11].

Європейський досвід підтримки інновацій свідчить, що для формування системи ефективної взаємодії всіх суб'єктів інноваційної діяльності необхідно сформувати сучасне інноваційне середовище підтримки інновацій. Саме відсутність такого системного середовища є однією з основних перешкод на шляху інноваційного розвитку малих міст України.

Так, наприклад Плотніков А.В. вважає, що інноваційне середовище визначається як сукупність нормативно-правових, соціально-економічних, психологічних та організаційно-управлінських умов, що комплексно дозволяють виявити і забезпечити підприємницьку ініціативу, здійснити науково-виробничий супровід техніко - економічних новацій [6].

На думку Панкової Л.І. інноваційне середовище – це механізм взаємодії зовнішнього оточення регіону (мега-, макро- і мезорівні) і регіональної інноваційної системи, що сформований сукупністю економічних, соціальних, фінансових та управлінських відносин, які динамічно розвиваються та формують умови бізнесу та конкурентоспроможного інноваційного розвитку регіону в цілому [5].

Як зазначає Герасимчук З. активна та скоординована мережа інноваційних пропозицій та структур, що представляють збалансоване інноваційне середовище формують інноваційний стратегічний шлях розвитку малих міст який є найбільш перспективним, а формування такого середовища є гарантом як найактивнішого залучення всіх суб'єктів до цього процесу та виступає одним із головних чинників економічного прогресу [1].

Вихідним моментом для стратегічного управління інноваційним розвитком міст, формування інноваційних стратегій, їх цілей, структури та обсягу подальших досліджень є поняття "інноваційний проект".

Під інноваційним проектом зазвичай розуміють план (програму) господарчого заходу або підприємницької ідеї, реалізація яких потребує залучення інвестицій, поняття «інноваційний проект» може розглядатися як: форма цільового управління інноваційною діяльністю; процес здійснення інновацій; комплект документів [3].

Як форма цільового управління інноваційною діяльністю інноваційний проект представляє собою складну систему взаємообумовлених і взаємопов'язаних по ресурсам, строкам і виконавцям заходів, направлених на досягнення конкретних цілей (задач) на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки. Як процес здійснення інновацій – це сукупність виконуваних в певній послідовності наукових, технологічних, підприємницьких, організаційних, фінансових та комерційних заходів, які призводять до інновацій. В той же час інноваційний проект – це комплекс технічної, організаційно-планової і розрахунково-фінансової документації, необхідної для реалізації цілей проекту. Найбільш повно й комплексно суть інноваційного проекту проявляється при розгляді його як форми стратегічного управління інноваційною діяльністю [9].

Інноваційні проекти можуть формуватися як в складі науково-технічних програм, реалізуючи задачі окремих напрямків (завдань, розділів) програми, так і

самостійно, вирішуючи конкретну проблему на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки [7].

Ковальов Г. вважає, що інноваційний план (проект) – це система організаційно-правових і фінансово-економічних документів, необхідних для здійснення нововведень в комплексі господарюючих суб'єктів [4].

Райзберг Б.А. і Фатхудинов Р.А. підкреслюють, що науково-технічні проекти (які також називаються інноваційними) направлені на розвиток наукових дослідів і розробок, створення нових видів матеріалів, енергоджерел, машин й устаткування, технологій, продукції, споживчих товарів, послуг [8].

В свою чергу Гришина Л. розглядає поняття "інноваційний проект" як сукупність взаємопов'язаних та всеохоплюючих завдань, обґрунтувань та управлінських рішень інноваційного характеру, які мають за мету реалізацію підприємницького задуму для досягнення конкретних цілей соціально-економічного розвитку території [2].

Інноваційний проект - це система взаємопов'язаних цілей і програм їхнього досягнення, що являють собою комплекс науково-дослідних дослідно-конструкторських, виробничих, організаційних, фінансових, комерційних й інших заходів, відповідним чином організованих, оформлених комплектом проектної документації і забезпечуючих ефективно вирішення конкретного науково-технічного завдання (проблеми), вираженого в кількісних показниках і приводить до інновації [10].

Проаналізувавши наведені вище визначення, є доцільним сформулювати наступне визначення: "інноваційний проект - об'єкт реального інвестування, наміченого до реалізації з метою впровадження здобутків науково-технічного прогресу у економічну чи соціальну сферу розвитку міста на основі оцінки техніко-економічної та фінансової інформації, яке характеризує чітко і ясно основне призначення інноваційного проекту.

Потрібно відзначити, що незважаючи на різноманітність визначень до основних елементів інноваційного проекту відносяться:

- однозначно сформульовані цілі і завдання розвитку міст, що відображають основне призначення проекту;
- комплекс проектних заходів щодо вирішення інноваційної проблеми і реалізації поставлених цілей;
- організація виконання проектних заходів, тобто ув'язування їх з ресурсами і виконавцями для досягнення цілей проекту в обмежений період часу й у рамках заданої вартості і якості;
- основні показники проекту (від цільових - з проекту в цілому, до часткових - з окремих завдань, тем, етапів, заходів, виконавців), у тому

числі показники, що характеризують його ефективність.

Різноманіття можливих цілей і завдань науково-технічного розвитку передбачає величезну різноманітність видів інноваційних проектів. Загальноприйнятою їх класифікації не існує. Доцільно класифікувати інноваційні проекти за такими ознаками, як період реалізації проекту, характер цілей проекту, вид потреби, яку задовольняють, тип інновації та рівень прийнятих рішень.

Інноваційний проект охоплює всі стадії інноваційної діяльності, пов'язаної з трансформацією науково-технічних ідей у новий чи удосконалений продукт, впроваджуваний на ринку, у новий чи удосконалений технологічний процес, використовуваний у практичній діяльності або в новий підхід до соціальних послуг. З точки зору стадій здійснення інноваційної діяльності проект включає в себе науково-дослідну роботу, проектно-конструкторські і дослідно-експериментальні роботи, освоєння виробництва, організацію виробництва і його запуск, маркетинг нових продуктів, а також фінансові заходи.

На основі теоретичного аналізу поняття "інноваційний проект", пропонується універсальна його класифікація (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація інноваційних проектів

До принципів особливостей інноваційних проектів, що впливають з усього вищевикладеного, можна віднести наступне: інноваційні проекти відрізняються за масштабами, строками реалізації та вимогами щодо якості виконання проекту; вони мають перевагу в тому, що можуть бути припинені при невеликих фінансових втратах вже на самому початку розробки. Звертає на себе увагу і той фактор обмеженості інформації при відборі інноваційних проектів по відношенню до інвестиційних; інноваційні проекти відрізняються не лише багатокритеріальністю та значним ступенем невизначеності, але й якісною оцінкою.

Саме тому інноваційний проект направлений на досягнення конкретно поставленої мети, яка настільки нова, що вимагає спеціальних підходів до її реалізації

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

протягом встановленого терміну та при використанні обмежених ресурсів. В таблиці наведені основні етапи створення та реалізації інноваційних проектів.

Створено швейне виробництво та 30 нових робочих місць. Середня заробітна плата по підприємству складає 3260 грн. Надходження до бю-

Таблиця 1

Етапи створення і реалізації інноваційного проекту

Етап	Зміст	Мета
Формування інноваційного задуму (план дій)	Суб'єкти та об'єкти інновацій, форми та джерела	Формалізація ідеї
Дослідження інноваційних можливостей	Попередня оцінка ефективності проекту	Підготовка інноваційної пропозиції для потенційного інвестора
Бізнес-план інноваційного проекту	Організаційно-правові і проектно-фінансові документи	Залучення інвестора
Підготовка контрактної документації	Вироблення умов фінансування і контролю виконаних робіт	Вибір підрядників
Підготовка проектної документації	Вибір архітектурних та інженерних рішень	Виробіток архітектурних та інженерних рішень, отримання дозволу на будівництво (реконструкцію)
Будівельно-монтажні роботи	Будівельно-монтажні роботи та пусконаладжувальні роботи	Будівництво (реконструкція) об'єкту, монтаж (модернізація) обладнання
Експлуатація об'єкта	Управління виробництвом, фінансами, кадрами, забезпеченням, збутом	Повернення інвестицій і отримання прибутку

В підсумку вищевказані складові та етапи інноваційного проектування можуть бути використані в розробці інноваційно-інвестиційних стратегій, їх адаптації до особливостей функціонування малих міст. Саме спрямування соціально-економічного розвитку малих міст на інноваційну модель вимагає впровадження заходів з використання новітніх механізмів управління. Адже сучасний вітчизняний ринок інновацій передбачає створення реальних умов для переходу економіки на інноваційно-інвестиційну модель розвитку та впровадження механізму інноваційної активності міст.

Так, наприклад Голопристанською міською радою Херсонської області постійно проводиться робота щодо реалізації інноваційно-інвестиційних проектів у сфері енергозбереження з метою залучення грантових коштів.

Проект «Впровадження економічно-доцільної моделі сталого енергетичного розвитку теплопостачання на прикладі теплового району міста Гола Пристань» отримав підтримку Європейського Союзу за програмою Сталих Урбаністичних демонстраційних проектів. В рамках проекту підписано контракт на три роки з бюджетом 881,863 тис. євро. З метою реалізації проекту у травні 2015 року отримано перший транш грантових коштів у сумі 387 тис. євро за які проведено енерго-аудит будівель Голопристанської ЗОШ №1, ДНЗ №1 «Олімпієць» та котельної № 7 (технічне обстеження будівлі). Розроблено проекти утеплення будівлі Голопристанської ЗОШ №1 та реконструкції котельної №7 по пров. Шкільному, 11-а в м. Гола Пристань Херсонської області з встановленням двох твердопаливних котлів по 320 кВт (з розподілом) та реконструкцією теплових мереж. У 2017 році отримано транш на суму 166,6 тис. євро. У 2018 році буде ще отримано таку ж суму.

Крім того у 2017 році в м. Гола Пристань реалізовані три інноваційно-інвестиційних проекти:

- Голопристанська філія ТОВ «Швейна фабрика «ВІД». Вартість проекту склала 3,4 млн. грн.

джену складуть 487 тис. грн. Соціальний ефект впровадження інноваційно-інвестиційного - працевлаштування безробітних, створення нових робочих місць, нових для міста спеціальностей, облаштування підлеглої території;

- виробнича база ТОВ «НВП «5 елемент» - здійснюється науково-виробнича діяльність з виробництва та реалізації нанодобрив (5 тонн на рік) для сільськогосподарських культур. Загальна вартість проекту складає 11,5 млн. грн. Створено 48 нових робочих місць з рівнем заробітної плати 6,4 тис. грн. надходження до бюджету у 2017 році склали 311,085 тис. грн. Зовнішні ефекти від впровадження даного інноваційного проекту не тільки економічні, але й соціальні, оскільки підприємством на постійній основі надається шефська допомога Голопристанському ДНЗ №3 «Берегиня».
- перевантажувальний термінал ТОВ СП «Нібулон» з відвантаження зернових та олійних культур на річковий транспорт м. Гола Пристань Херсонської області. У 2016 році розпочато будівельні роботи. Загальна вартість проекту складає 20 млн. доларів США. Створено 100 нових робочих місць з середнім рівнем заробітної плати 5 тис. грн. Надходження до бюджету складають 324 тис. грн.

Висновки

Таким чином, враховуючи необхідність та практичну значимість відродження малих міст в умовах децентралізації важливе значення має створення місцевими органами влади і державою засад для ефективного використання ресурсного потенціалу міст та здійснення стратегічного управління інноваційними процесами. Пріоритетними напрямками при цьому мають бути:

- 1) здійснення координації програм розвитку системоутворюючих конкурентоспроможних структур у

рамках формування довгострокової інноваційно-інвестиційної політики;

2) проведення модернізації виробничих потужностей, що формують основний територіальний інноваційний потенціал міста;

3) створення умов для прискореного економічного зростання завдяки реалізації інноваційних проектів у всіх соціально-економічних сферах, які базуються на застосуванні інноваційних технологій і систем;

4) формування сприятливого інноваційно-інвестиційного середовища для ефективного використання результатів наукових досліджень і розробок;

5) відновлення і розширення на якісно новій основі існуючого виробничого потенціалу і вузькоспеціалізованих підприємств.

Література.

1. Герасимчук З. В., Середа О. В. Стратегічне управління сталим розвитком міст: теорія, методологія, практика: монографія. Луц. нац. техн. ун-т. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 274 с.

2. Гришина Л. О. Теоретичні аспекти інноваційно-інвестиційних процесів: монографія. Миколаїв, 2004. 251 с.

3. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент: підручник. Суми: Університетська книга, 2015. 334 с.

4. Ковалев Г. Д. Основы инновационного менеджмента: Учебник для вузов / Под ред. проф. В. А. Швандара. Москва: ЮНИТИ – ДАНА, 1999. 208 с.

5. Панкова Л. І., Потапенко Т. П. Методичні аспекти оцінки ефективності інноваційного середовища як умова розвитку бізнес-інкубації: наук. економ. журнал «ІНТЕЛЕКТ ХХІ». Київ: Національний університет харчових технологій, 2016. № 6. 197 с.

6. Плотников А. П., Захарченко Е. С. Некоторые аспекты формирования благоприятной инновационной среды развития территории. *Инновационная деятельность*. 2011. № 1. 66 с.

7. Прохорчук С. В. Функціонування інноваційного кластеру в регіоні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2016. Вип. 6. Ч.3. 189 с.

8. Райзберг Б. А., Фатхудинов Р. А. Управление экономикой. Учебник. Москва: ЗАО «Бизнес-школа Интел-Ситнтез», 1999. 784 с.

9. Стойко І. І. Управління інноваціями: навч.-метод. посіб. Тернопіль, ТНТУ імені Івана Пулюя, 2016. 200 с.

10. Управління інноваціями: навч. посіб. / О. І. Гуторов, Л. І. Михайлова, І. О. Шарко, С. Г. Турчіна, О. В. Киричок. Вид. 2-ге, доп. Харків: «Діса плюс», 2016. 266 с.

11. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти: монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук / за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016.